

Stručni rad

UDK 330.34(4-672EU)

DOI 10.7251/BLCZB0219137P

COBISS.RS-ID 7634200

REFORME, PROBLEMI I BUDUĆNOST EUROPSKE UNIJE

Željko Petrović¹

SAŽETAK

Europska unija je zajednica država europskog kontinenta koje su se ujedinile radi ostvarenja zajedničkih interesa. Europska unija je prošla kroz burne transformacije od svog nastanka pa sve do danas i te promjene su i danas u toku. Poseban izazov za Europsku uniju predstavlja njeno proširivanje na nove države, a posebno države istoka i juga Europe. Predmet analize u ovom radu jeste prvenstveno pitanje problema i izazova Europske unije koji su postojali u prošlosti, postoje danas i koji će se pojaviti u bližoj ili daljoj budućnosti. Rad posebnu pažnju obraća na trenutne probleme Europske unije koji se odnose na migrantsku krizu, te izlazak Ujedinjenog Kraljevstva iz Europske unije što će se reflektirati i na njenu budućnost. Rad će se osvrnuti na digitalno doba, te dostupnost informacija koje mijenjaju sliku same Europske unije. Istovremeno rad ukazuje na proces promjena koje postoje u samoj Europskoj uniji kao i na postojanje određenih neriješenih pitanja od kojih su mnoga još uvijek otvorena.

Ključne riječi: Europska unija, proširenje, integracija, reforme, promjene, budućnost.

ABSTARCT

The European Union is a union of states of the European continent that have been united in order to achieve common interests. The European Union has gone through a turbulent transformation since its creation until today and these changes are still in progress. A special challenge for the European Union is its expansion to new countries, and especially the countries of the east and south of Europe. The subject of analysis in your work is primarily the issue of the problems and challenges of the European Union that existed in the past, exist today and will emerge in the near or future future. Special attention is paid to the current problems of the European Union related to the migrant crisis and the outbreak of the United Kingdom from the European Union, which will be reflected in its future. The paper will look at the digital age and the availability of information that changes the image of the European Union itself. At the same time, the paper points to the process of change that exists in the European Union itself, as well as the existence of certain unresolved issues, many of which are still open.

Keywords: European Union, enlargement, integration, reforms, changes, future.

UVOD

Ideja o povezivanju država na prostoru Europe mnogo je starija od same Europske unije i datira još od nastanka prvih država na njenom prostoru. Države na prostoru Europe

1 Mr. sc. Željko Petrović, Doktorski kandidat na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Mostaru, Republička uprava za geodetske i imovinsko-pravne poslove, petrovicz@yahoo.com

kroz čitavu povijest bile su upućene jedna na drugu, da bi u 20. stoljeću došlo do konačne realizacije ideje o njihovom ujedinjenju u jednu zajednicu. Europska unija nastala je kao rezultat okolnosti koje su postojale u Europi nakon Drugog svjetskog rata. Europska unija predstavlja specifičnu međunarodnu organizaciju i nadnacionalnu uniju europskih država koja je objedinila niz država europskog kontinenta sa zajedničkim ciljevima. Nastankom novih okolnosti u međunarodnoj zajednici dolazi i do promjena u razvoju Europske unije koja postaje glavni partner država u tranziciji. Ova međunarodna organizacija ima točno utvrđene uslove za primanje novih država u članstvo. Europska unija ima intezivnu suradnju sa državama koje imaju za krajnji cilj približavanje Europskoj uniji, sve do njihovog prijema u punopravno članstvo. Njihov međusobni odnos je jako specifičan u odnosu na postupanje Europske unije prema drugim državama nečlanicama. U samoj Europskoj uniji odvijaju se unutarnje promjene koje dovode u pitanje i njen opstanak u sadašnjem obliku.

NASTANAK EUROPSKE UNIJE

Rimsko carstvo obuhvatalo je skoro svu teritoriju današnje Europe. Carstvo Karla Velikog u 9. stoljeću obuhvatalo je veći deo Zapadne Europe, dok je i Napoleonovo carstvo početkom 19. stoljeća obuhvatalo veći dio Europe. Slično je bilo i za vrijeme Drugog svjetskog rata kada je nacistička Njemačka okupirala skoro čitavu Europu. Ovi pokušaji ujedinjenja Europskog prostora prolazili su jer su se zasnivali na sili, a ne na međusobnoj suradnji europskih naroda. Socijalutopista Saint Simon još 1814. godine osmislio je originalnu koncepciju normativnog uređenja Europe koja bi imala nadnacionalni parlament. On u svojoj brošuri *Reorganizacija europskog društva* istječe ideju o "općoj moći koja je u stanju da ostvari napredak europskog zajedništva". Francuski književnik, predstavnik romantizma, političar Victor Hugo bio je jedan od zagovornika ideje europskog zajedništva i kohezije. On je još 1855. godine pisao da će Europa biti jedna država, jednog naroda, koja neće imati granice ni carine i u kojoj će se omogućiti slobodan protok roba i ljudi bez ikakvih zabrana.²

Posle Prvog svjetskog rata nastaje paneuropski pokret čiji je osnivač austrijski grof Richard von Coudenhofe-Kalergi, koji je u manifestu *Paneuropa*, objavljenom u Beču 1923. godine predložio stvaranje „Sjedinjenih Europskih država”, po ugledu na SAD. On je organizirao Paneuropski kongres u Beču 1926. godine na kojem je iznio svoje proeuropske ideje. Na zasjedanju Skupćine Lige naroda u Ženevi 5. rujna 1929. godine francuski ministar vanjskih poslova Aristide Briand i njemački ministar Gustav Stresemann predložili su stvaranje Europske unije. Do njenog nastanka u tom periodu nije došlo zbog tadašnje ekonomske krize, nacionalnih tenzija, straha od jačanja francuskog hegemonizma kao i drugih faktora.³

Nakon Drugog svjetskog rata započet je proces integracije europskih država sa nizom uspona i padova, koji i danas traje. Povezivanjem europskih država u jednu međunarodnu organizaciju, pokrenuo se proces koji nije završen već je dinamičan i u stalnom je prilagođavanju novonastalim situacijama. Njegova je karakteristika da on ide ka što čvršćem povezivanju europskih država u čemu države moraju da pristanu na izvjesne kompromise.⁴ U periodu poslije Drugog svjetskog rata došlo je do nastanka niza regionalnih ekonomskih

2 Stepanov, R., Despotović, Lj, *Evropska unija - nastanak, institucije, pravo*, NATO, Stilos, Novi Sad, 2002., str. 9-10.

3 Kragulj, D., Miličević, D., *Ekonomija - uvod u ekonomsku analizu, mikroekonomija i makroekonomija*, Makarije, Beograd, 2005., str. 404.

4 Mintas, H., Lj., *Uvod u Europsku uniju*, Centar za evropske studije, Zagreb, 2004., str. 3.

međunarodnih organizacija, od kojih je najznačajnija i najdugotrajnija Europska unija. Ona je nastala kao potreba da se prevaziđu povijesne netrpeljivosti između Francuske i Njemačke, uz potrebu da se ostvari ekonomski napredak država članica. Pariskim ugovorom iz 1951. godine osnovana je Europska zajednica za uglj i čelik, a Rimskim ugovorom iz 1957. godine osnovane su Europska ekonomska zajednica i Europska zajednica za atomsku energiju. Ugovorom iz 1967. godine ove tri zajednice su objedinjene i osnovana je Europska zajednica sa jedinstvenom institucionalnom organizacijom. Ove tri europske zajednice su imale jedinstveno članstvo, zajedničke organe i jedan pravni sistem, ali zadržali su odvojen pravni subjektivitet, na osnovu konstitutivnih ugovora o osnivanju. Zaključenjem Maastrichtskog ugovora 1992. godine učinjena je najradikalnija reforma osnivačkih ugovora, te je Europska unija dobila današnji naziv i oblik. Suradnja država proširena je na vanjsku i sigurnosnu politiku, pravosuđe i unutarnje poslove, tako su uspostavljena tri stuba Europske unije. Europska unija je od regionalne međunarodne organizacije, koja je prvenstveno imala za cilj ekonomsku suradnju nekolicine europskih država, postala savez država koji ima obilježja konfederacije, sa tendencijom da postane federacija europskih država.⁵

Kao što je rekao Robert Schuman, „osnivanjem Europske ekonomske zajednice za uglj i čelik osnovaće se trajan i kontrolisan savez, jer države članice neće moći ni da vode ni da se pripremaju za rat, kada ne raspolazu više slobodnom energijom i metalom koji su logistička osnova svakog rata”. Ovim se na ilustrativan način prikazuje opredjeljenje Europske unije da će ići u pravcu uspostavljanja duboke suradnje među državama članicama i uspostavljanja sveopćeg mira, stabilnosti i prosperiteta u Europi.

PROŠIRENJE EUROPSKE UNIJE

Danas jedno od glavnih pitanja Europske unije predstavlja proces njenog proširivanja, posebno na istok i jug Europe. Europsko vijeće u Kopenhagenu 1993. godine utvrdilo je kriterijume za prijem u Europsku uniju. Ti kriterijumi određeni su člancima 6. i 49. Ugovora o Europskoj uniji i ogledaju se u zahtjevu da države imaju ekonomske, političke i institucionalne pravce razvoja koji se temelje na vrijednostima i modelima Europske unije. Neophodno je da države kandidati imaju razvijen demokratski sistem zasnovan na poštivanju ljudskih prava i tržišnom ekonomskom uređenju. Na osnovu zaključaka Vijeća Europske unije iz 1997. godine i saopćenjem Europske komisije iz 1999. godine dodati su posebni zahtjevi u odnosu na države Zapadnog Balkana. U pogledu država Zapadnog Balkana posebno se zahtjevala suradnja sa Međunarodnim sudom u Hagu i osiguranje uslova za povratak izbjeglog i raseljenog stanovništva.

Okončanjem konflikta između Zapada i Istoka, slomom komunizma u Europi, raspadom SSSR i krahom njegovog vodstva u državama Srednje i Istočne Europe, dolazi do preokreta u razvoju europskih integracija. U takvim okolnostima javlja se mogućnost proširenja Europske unije na istok Europe, tako da ona postaje glavni partner država u tranziciji koje se nalaze na putu liberalizacije i demokratizacije, te ukupne transformacije.⁶ Proširenje Europske unije postupak je prijema država u punopravno članstvo, te predstavlja postizanje novog kvaliteta u međunarodnim odnosima. Europska unija je od svog nastanka pa do danas imala šest talasa proširenja.⁷ Prvo proširenje bilo je 1973. godine kada su u

5 Gasmı, I., G., *Pravo i institucije Evropske unije*, Univerzitet Sindigunum, Beograd, 2008., str. 8-22.

6 O'Brennan, J., *The Eastern Enlargement of the European Union*, Routledge, New York, 2006., str. 172.

7 Schneider, J., C., *Conflict, Negotiation and European Union Enlargement*, Cambridge University Press, New York, 2009.,

članstvo primljene Danska, Irska i Velika Britanija, dok je drugo proširenje izvršeno 1981. godine kada je primljena samo Grčka. Trećim proširenjem 1986. godine primljene su Španija i Portugal, a četvrtim 1995. godine primljene su neutralne države Austrija, Švedska i Finska. Najveće proširenje izvršeno je 2004. godine kada su primljene Litvanija, Letonija, Estonija, Poljska, Češka, Slovačka, Slovenija, Mađarska, Kipar i Malta. Zatim su primljene su Rumunjska i Bugarska 2007. godine, te Hrvatska 2013. godine.⁸

Prijemu u Europsku uniju prethodi podnošenje molbe za članstvo, uz koju je potrebno da se podnese i zahtjev za ocjenom usklađenosti pravnog i ekonomskog sistema države kandidata u odnosu na kriterijume koje traži Europska unija. Prvi korak koji prethodi podnošenju molbe za prijem u Europsku uniju jeste zaključivanje i sprovođenje Sporazuma o pridruživanju. Nakon toga Europska komisija daje pozitivno ili negativno mišljenje o prijemu, koje nije obvezujuće. Vijeće Europske unije u slučaju pozitivnog mišljenja daje preporuku Europskoj komisiji da započne pregovore sa tom državom u pregovaračkom okviru. Pregovarački okvir sastavlja Europska komisija, koji nakon analize u državama članicama usvaja Vijeće Europe. Prije samog pregovaranja, procjenjuje se usaglašenost zakonodavstva države za zakonodavstvom Europske unije u postupku u kome učestvuje država kandidat i Europska komisija. Vijeće Europske unije donosi odluku o početku pregovora prostom većinom na konferenciji država članica Europske unije. Posle završenih pregovora, sastavlja se Nacrt pregovora o pristupanju između Europske unije i države kandidata koji odobrava Vijeće Europske unije i Parlament Europske unije. Zatim se zaključuje Ugovor o pristupanju između države kandidata i država članica. Da bi stupio na snagu on mora biti ratifikovan, a ako je ustavom države kandidata predviđeno, sprovodi se i referendum. Posle ratifikacije Ugovora o pristupanju država kandidat postaje punopravni član Europske unije.

REFORME, PROBLEMI I BUDUĆNOST EUROPSKE UNIJE

Kada je Ugovor o ustavu Europske unije dat na ratifikaciju, on je u nizu država članica odbijen. Posle odbijanja ratifikacije u Francuskoj i Nizozemskoj 2005. Godine i Velika Britanija najavila je njegovo odbijanje, te je sam postupak ratifikacije obustavljen iz razloga što se zaključilo da do njegovog usvajanja u takvoj formi neće moći doći. Europsko vijeće je tada odobrilo tzv. vrijeme za razmišljanje u trajanju od najmanje dvije godine. Pri kraju ovog perioda došlo je do rješenja krize sredinom 2007. godine, kada je u formi novog Reformskog ugovora ponuđeno novo rješenje, koje će se prihvatiti i kasnije preimenovati u Lisabonski ugovor.⁹ Propašću Ugovora o ustavu Europske unije poražen je federalizam u procesu političkog ujedinjavanja na teritoriji Europske unije. Na Samitu Europske unije lipnja 2007. Godine postignut je dogovor o usvajanju novog ugovora o reformi, čime je odbačena ideja o stvaranju Ustava Europske unije. Lisabonski ugovor potpisan je 17-18. listopada 2007. godine čime je okončana višegodišnja dinamika pregovora država članica o institucionalnim reformama Europske unije. Osnovna razlika u odnosu na raniji prijedlog Ustava Europske unije jeste što Lisabonski ugovor nema formu ustava i ne ukida postojeće primarno zakonodavstvo, nego samo dopunjava Rimske osnivačke ugovore o europskim

str. 14.

8 Rodin, D., "Ustav bez države i naroda", *Politička misao: časopis za politikologiju*, Vol. 42, No. 3, Zagreb, 2006., str. 23-25.

9 Vukadinović, R., "Staro vino u mešine nove- Ustav Evrope i novi Lisabonski ugovor", *Pravni sistem Srbije i standardi Evropske unije i Saveta Evrope - Knjiga III*, Bejatović, S., Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac, 2008., str. 279.

zajednicima i Ugovor o Europskoj uniji iz Maastrichta kojim je osnovana Europska unija. Najveći udarac Lisabonskom ugovoru desio se u Irskoj kada je na referendumu održanom 13. lipnja 2008. godine odbijen, da bi se referendum ponovio 2009. godine kada su se Irци pozitivno izjasnili, dok je i u Češkoj prihvaćen sa problemima.¹⁰ Jačanje integracija u Europskoj uniji i pored padova, odvija se kontinuirano i prilagođava novonastalim situacijama. Ovaj postupak odvija se na osnovu pregovora i međusobnih ustupaka država članica Europske unije. Treba uzeti uobzir da je Europska zajednica u vremenu kada su zaključeni Rimski ugovori imala 6 država članica, a u vrijeme potpisivanja Lisabonskog ugovora 27 država članica, sa tendencijom svog širenja na nove članice.

U uslovima kad Europska unija planira dalje proširenje i ulaskom država sa Istoka Europe u njeno članstvo, javlja se potreba za reformom njene organizacije. U tom smislu javlja se koncepcija Europskog ustava, čija je suština povezivanje na sistemu vrijednosti i principa, koji dostižu do tradicionalnih europskih korijena. Uslijed ulaska novih država u Europsku uniju, kao i najave prijema novih država njene promjene su neminovnost, te uslijed toga sve je veće nastojanje za usvajanjem Europskog ustava. Europska unija bezobzira na svoje reforme zasniva se na zajednici država, koje opstaju kao nacionalne države. One na Europsku uniju prenose određene nadležnosti kako bi ostvarile zajedničke ciljeve. Kod vršenja nadležnosti Europska unija polazi od interesa članica, ali i interesa zajednice u cijelini. Novina je da građani Europske unije imaju mogućnost učešća u donošenju odluka, te ako se prikupi najmanje milion potpisa, Europska unija mora razmotriti takav zahtjev. Na taj način Europska unija dolazi i u direktan odnos sa građanima i dobija sve veći stvarni utjecaj.¹¹ Europska unija danas jes uočena sa reformiranjem svojih institucija kako bi se ubrzao proces odlučivanja, te veća efikasnost i demokratičnost. Najveći broj odluka trebao bi se donosti na lokalnom nivou, a onda na regionalnom, nacionalnom i nadnacionalnom. Na taj način se vodi računa o potrebama i interesima svih građana. Neophodna je veća koordinacija i kooperacija na različitim nivoima odlučivanja. U Europskoj uniji nastao je sistem zajedničkih prava i obveza kao kohezivni sastojak zajedništva država članica.¹²

Europska unija u procesu reformi i širenja svog članstva suočava se sa postojanjem razlika u stupnju razvijenosti između država članica. To su razlike u stupnju inflacije, stupnju nezaposlenosti, tržištu rada, stupnju rasta društvenog bruto proizvoda, regionalnim razlikama, razlikama u pravnim i fiskalnim sistemima, što se sve održava na makroekonomsku politiku Europske unije. U takvim uslovima ekonomski prostor koji predstavlja jedinstveno tržište, jedinstvenu monetu dodatno stavlja pred izazov njenu makroekonomsku politiku. Zbog toga Europska unija nastoji da vodi politiku ujednačenog regionalnog razvoja kako bi se ublažile razlike između razvijenih i manje razvijenih, odnosno nerazvijenih. Prijem novih članica dodatno pojačava problem neravnomjernog razvoja u Europskoj uniji. Koliki se značaj daje procesu postizanja ravnoteže u razvoju ukazuje podatak da se 36 % proračuna Europske unije izdvaja za financiranje regionalne politike, te je to drugi najveći izdatak posle izdvajanja za zajedničku poljoprivrednu proizvodnju. Pored postojanja razlika

10 Gasmir, I., G., Kostić, M., "Lisabonski ugovor o EU i korporativna ekološka društvena odgovornost", *Pravo i privreda*, No. 7-9, Beograd, 2010., str.350-360.

11 Bataveljić, D., "Ustavna pitanja procesa evropskih integracija", *Pravni sistem Srbije i standardi Evropske unije i Saveta Evrope-Knjiga III*, Bejatović, S., Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac, 2008., str str 381-387.

12 Lauč, Z., "O ustavnoj demokraciji", *Politička misao: časopis za politikologiju*, Vol. 35, No. 3, Zagreb, 1998., str. 137-147.

između razvijenih i nerazvijenih država članica Europske unije, postoji problem nejednake razvijenosti regiona unutar istih država.¹³

Sa jedne strane Europska unija vodi integraciji država na prostoru Europe u pravcu uspostavljanja takve organizacije koja će imati sva svojstva jedne države, te nastoji da države članice prevaziđu međusobne razlike i ujedine se na osnovu zajedničkih interesa koji imaju. Sa druge strane u brojnim državama Europske unije odvijaju se suprotni procesi koji vode dezintegraciji i novim podjelama. Tako u Španiji odavno postoje separatistička djelovanja u Kataloniji, Baskiji i Galiciji. U cilju postizanja neovisnosti Baskije poduzimane su i terorističke aktivnosti, dok se u Kataloniji postupa političkim mirnim sredstvima, ali i jedni i drugi sebe vide u Europskoj uniji izvan Španije.¹⁴ Španija takvim zajednicama daje autonomiju, koja nekad može da bude mala za one koji imaju izražen identitet, kao što je slučaj Katalonije i Baskije, ali velika za one čiji identitet nije dovoljno jasan. Kako identiteti nisu jednaki, tako ni autonomija ne može da bude jednaka za sve, a on ne može da se izmisli već mora povijesno da postoji. Treba napomenuti da trenutno u Europskoj uniji ima više nego ikad ranije zahtjeva za priznavanje identiteta. Globalizacija je važna za finansijska tržišta, dok identitet ne može da bude globalizovan, jer svako ima svoj jezik i povijest. Demokracija je nastala i dobro funkcionirala u nacionalnim državama. Nadnacionalne države mogu da budu efiksane u određenoj mjeri, ali imaju unutarnji demokratski deficit, kao što je u slučaju Europske unije.¹⁵ Ovakvo stanje u Španiji kao i pojedinim drugim državama članicama Europske unije može se porediti sa trenutnom političkom situacijom u Bosni i Hercegovini i podjelama koje sa javljaju u različitim oblicima i na različitim nivoima. Tako sa jedne strane političari provode politiku podjela i potenciranja međusobnih razlika, prije svega zasnovanih na nacionalnoj osnovi, a sa druge strane teže sveopćoj integraciji i zajedničkoj budućnosti u Europskoj uniji.

Često se pominje fomiranje posebnog europskog identiteta, koji bi sve europske nacije podveo pod jedno, međutim upitno je da li je on još uvek pozitivan za funkcioniranje Europske unije. Većina europskih nacija doživljava krizu sopstvenog identiteta, izgubile su vlastitu ekskluzivnost, samodefiniranost, vlastitu samospoznaju i konačno vlastito određenje. Upravo u Europskoj uniji nacionalizam je dobio loš predznak iako on može imati niz pozitivnih strana. Multikulturalnost i multinacionalnost su trenutno poželjne vrijednosti u svim državama članicama Europske unije, pored toga i vjerski, polni i regionalni identiteti značajan su politički faktor. Isticanje identiteta je poželjno, ali onih koji podstiču slobodu izbora i mišljenja ili su njen pokazatelj, ali i onih koji nisu, ali se smatraju bogatstvom čitave Europske unije. Pojedini smatraju da i pored velikih razlika među europskim narodima, postoji poseban europski identitet koji je teško odrediti, ali upravo ta njegova fiktivnost i nedefiniranost pogodna je za stvaranje identiteta iznad nacionalnih identiteta. Taj se identitet stvara raslojavanjem postojećih nacionalnih identiteta na manje dijelove u samom procesuregionalizacije koji je aktuelan u Europskoj uniji.

Nesumnjivo, Europska unija brojne probleme ali i potencijal da usaglasi stavove te učvrsti postojeće integracije. Mogući scenariji budućnosti Europske unije, koji su objavljeni u "Bijeloj knjizi o budućnosti Europe" jesu održavanje statusa quo, Europa samo kao

13 Labudović, J., "Makroekonomska politika Evropske unije", *Pravni sistem Srbije i standardi Evropske unije i Saveta Evrope-Knjiga III*, Bejatović, S., Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac, 2008., str.407-410.

14 Stanković, V., "Virus separatizma", *Vreme*, 30.08.2007., str. 62.

15 Đorđević, B., "Španske autonomije", *NIN-specijalni dodatak*, 19.10.2006., str. 12.

jedinstveno tržište, Europa sa više vrzina, Europa sa manje ovlasti, ali efikasnija, te Europa u kojoj će više područja raditi zajedno.

Veliki problem Europske unije predstavlja izlazak Velike Britanije kao jake države iz njenog članstva, te u samoj Europskoj uniji ima se za cilja da se zaustave takvi pokušaji kod drugih država članica. U pogledu Brexita očekivala su se tri scenarija, brexit bez sporazuma, brexit sa sporazumom ili ostanak u Europskoj uniji. Bruxelles i London uspjeli su teškom mukom dogovoriti sporazum o razdruživanju koji sada predstavlja problem u Velikoj Britaniji. Međutim, bez takvog sporazuma pokidale bi se sve veze Europke unije i Velike Britanije što bi se odrazilo i na samu Europsku uniju. Međutim Sud Europske unije nedavno je donio odluku da Velika Britanija može jednostrano odustati od odluke o napuštanju Europske unije imajući u vidu da sav ovaj proces može da izmjeni buduću sliku Europske unije.

Države članice takođe ne mogu da postignu suglasnot oko migracija i politike azila koje i dalje dijele Europsku uniju iako sam dolazak migranata je uveliko smanjen. Trebalo bi da se utvrdi jasnije da li sporne obvezujuće kvote za izbjeglice i dalje će biti otvoreno pitanje ili će se postići suglasnot oko nekog alternativnog oblika solidarnosti, kako bi se pomoglo državama na vanjskim granicama Europske unije.

U različitim scenarijima predviđa se kako će se u sljedećem desetljeću Europa mijenjati s obzirom na utjecaj novih tehnologija na društvo i zapošljavanje, dileme u vezi s globalizacijom, sigurnosna pitanja i rast populizma. Danas posebno mjesto zauzimaju nove digitalne tehnologije koje kreiraju sliku same Europe. Tako digitalne tehnologije i aktivizam su povezani te dostupnost informacija svakom građaninu Europe stvara novu sliku u pogledu čitavog koncepta, što se ogleda i u samoj činjenici da je sve manja zainteresovanost za Europsku uniju u ovom obliku što se održava i u sve manjoj izlaznosti na izbore za institucije Europske unije. Tako da dolazni do izvjesnog otuđenja građana od same Europske unije.

ZAKLJUČAK

Put država ka Europskoj uniji nije samo pitanje spremnosti na organizacionom, ekspertnom ili normativnom nivou, kao ni pitanje tehnike pregovaranja, već je unutarnje, političko pitanje svake države. Ulazak država u Europsku uniju ovisi od toga da li će one moći da prate tempo procesa pregovora i ispuni uslove i obveze na koje će se u tim pregovorima obvezati. Ulaskom bilo koje države u Europsku uniju omogućiće se korištenje svih prednosti koje sa sobom nosi jedinstveno tržište. Ravnopravno sa ostalim državama Europe učestvovalaće u zajedničkom donošenju odluka od interesa za sve države regiona. Takođe integracija dovodi do stabilizovanja unutarnjih političkih prilika, kao i uspostavljanju bolje sigurnosne i obrambene situacije. Članstvo u Europskoj uniji, odnosno biti učesnik ekonomskog i političkog ujedinjenja Europe, jeste put za sigurnosni i socijalni napredak. Svaka država članica prenosi dio suvereniteta na nadnacionalni nivo u cilju zajedničkog i ekonomskog djelovanja sa drugim europskim državama. Međutim danas Europska unija nalazi se na raskrsnici u kojem pravcu će da se kreće. Postoji niz problema za koje se teško nalaze riješenja dok istovremeno dolazi do izvjesnog otuđenja građana od same Europske unije. Međutim, sam proces nastanak Europske unije imao je niz uspona i padova tako da je izvjesno očekivati da će se i postojeći problemi i kriza prevazići kompromisom i dogovorom država članica.

LITERATURA

1. Bataveljić Dragan, *Ustavna pitanja procesa evropskih integracija*, Pravni sistem Srbije i standardi Evropske unije i Saveta Evrope - Knjiga III, Bejatović, S., Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac, 2008.
2. Bataveljić, Dragan, *Proširenje Evropske unije i mesto Srbije u evropskim integracijama*, Pravni sistem Srbije i standardi Evropske unije i Saveta Evrope - Knjiga V, Bejatović, S., Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac, 2010.
3. Gasmi Ilić Gordana, *Pravo i institucije Evropske unije*, Univerzitet Sindigunum, Beograd, 2008.
4. Gasmi Gordana, Kostić Milan, *Lisabonski ugovor o EU i korporativna ekološka društvena odgovornost*, Pravo i privreda, No. 7-9., Beograd, 2010.
5. Kragulj Dragana, Milićević Dragiša, *Ekonomija-uvod u ekonomsku analizu, mikroekonomija i makroekonomija*, Makarije, Beograd, 2005.
6. Labudović Jasmina, *Makroekonomska politika Evropske unije*, Pravni sistem Srbije i standardi Evropske unije i Saveta Evrope - Knjiga III, Bejatović, S., Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac, 2008.
7. Lauč Zvonimir, *O ustavnoj demokraciji*, Politička misao, Vol. 35, No. 3, Zagreb, 1998..
8. Mintas H. Ljerka, *Uvod u Europsku uniju*, Centar za evropske studije, Zagreb, 2004.
9. O'Brennan John, *The Eastern Enlargement of the European Union*, Routledge., New York, 2006.
10. Rodin Davor, *Ustav bez države i naroda*, Politička misao, Vol. 42, No. 3, Zagreb, 2006.
11. Schneider J. Christian, *Conflict, Negotiation and European Union Enlargement*, Cambridge University Press, New York, 2009.
12. Stanković Vladimir, *Virus separatizma*, Vreme, 30.08.2007.
13. Stepanov Radivoje, Despotović Ljubiša, *Evropska unija - nastanak, institucije, pravo*, NATO, Stilos, Novi Sad, 2002.
14. Vukadinović D. Radovan, *Staro vino u mešine nove - Ustav Evrope i novi Lisabonski ugovor*, Pravni sistem Srbije i standardi Evropske unije i Saveta Evrope - Knjiga III, Bejatović, S., Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu, Kragujevac, 2008